

РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

© О. Романова, Алла Стебунова, О. Холодарьова, 2000

Донецький державний університет

Після проголошення незалежності України та зміни статусу української мови, розширення її функцій у державі українська медична термінологія вступила в новий етап свого розвитку.

Визначення місця й ролі термінології в сучасній медичній освіті є одним з важливих питань підготовки фахівців-медиків. У зв'язку з цим перед викладачами-мовниками медичних вузів постала ціла низка проблем щодо нормалізації, удосконалення й функціонування медичної української національної термінології, джерел, з яких вона поповнюється, щодо вибору найбільш відповідних термінів і використання їх у певних мовленнєвих ситуаціях. Так, наприклад, якому з двох термінів віддати перевагу: *альвеола* або *легеневий пухирець*, *мідріаз* або *розширення зіниць*, *анус* або *відхідник*, *уретра* або *сечівник*, *фістула* або *нориця*, *мандибулярний* або *нижньощелепний*.

Проблема це не проста, вона вимагає конкретного зваженого вирішення.

Відомо, що розвиток сучасної медицини, диференціація галузей і спеціалізацій, народження нових наукових понять і концепцій обумовлює постійний рух у термінологічній номенклатурі, складність взаємодії термінологічних підсистем, які входять до її складу. Крім того, у медичній терміносистемі досить розповсюджені такі небажані для термінології явища, як багатозначність термінів, велика кількість синонімів і омонімів, широке використання епонімічних термінів. На неоднорідність складу цієї термінології, складність її поняттєвої системи вплинула й багатотікова історія медичної науки, множинність джерел її поповнення.

Проблема нормалізації національної термінології, що для медичної освіти є особливо важливою, насамперед ставить на порядок денний питання про співвідношення в ній національного та інтернаціонального.

Останнім часом спостерігається тенденція до впровадження у сферу медичного спілкування суто українських термінів. Перевидаються словники 20-х років, які не відображають стану сучасної медичної термінології. Так, наприклад, «Російсько-Український Медичний Словник», виданий у Києві 1920 р. під редакцією М.Галина і перевиданий видавництвом «Триада» у Києві 1994 р. пропонує величезну кількість таких невмотивованих перекладів.

Терміни *ендокард* / гр. *endocard* / пропонується перекладати *середносердя*, *середносерцева наболонь* [3, С.52], *пневмонія* / гр. *pneumonia* /, буде *легенниця* [3, С.121], *саркома* й *міома* / гр. *sarcoma, mioma* / в авторському перекладі виглядають відповідно *мясак* і *м'язак* [3, С.149, 90], *туберкульоз* / лат. *tuberculosis* / пропонується називати *бугорчаткою* [3, С.170].

Подібні заміни не сприяють збагаченню українського медичного термінологічного словника, не підносять культури професійної мови, а, отже, й рівня професійної освіти.

Крім того, така заміна не збільшує прихильників української мови, які сьогодні нам дуже потрібні.

На наш погляд, інтернаціоналізми саме в медичній термінології не порушують внутрішньої структури мови, а забезпечують контакти з іншими мовами світу і вказують на високий рівень української літературної мови загалом і української медичної термінології зокрема.

Однак, на заняттях з української мови в медичних вузах належна увага повинна приділятися саме власне українським медичним термінам, їх утворенню і правильному вживанню в професійному мовленні.

Разом з тим, необхідно дотримуватися доцільного балансу між власне українськими та іншомовними медичними термінами, щоб терміни не були штучними і тому незрозумілими.

Для вирішення цієї проблеми необхідним є створення нормативного медичного термінологічного словника. На сьогоднішній день ми маємо декілька варіантів перекладних словників [напр., 3, 4, 6, 7]. Але, на жаль, вони не дають вичерпного уявлення про сутність терміна, його вузькогалузеве вживання, а також не відображають його здатності сполучатися з іншими словами. Крім того, навіть граматичні форми одного й того ж терміна в цих словниках подаються по-різному. Наприклад, зазначаємо розбіжності у наголосі й формі родового відмінка термінів *рефлюкс*, *міокард*, *сечовід* : *рефлюкс* (наголос на останньому складі), *-су* [4, С.460; 6, С.339] - *рефлюкс* (наголос на першому складі), *-а* [7, С.456], *міокард* , *-да* [4, С.254; 6, С.218] - *міокард*, *-у* [7, С.254], *сечовід*, *-вода* [4, С.301; 6, С.223] - *сечовід* , - *воду* [7, С.261]. Також спостерігаємо невідповідність у написанні слів іншомовного походження : *мукалтин* [4, С.301] - *мукалтин* [6, С.223]. І таких прикладів можна навести ще багато.

Розбіжності у сфері унормування фіксуються у сфері функціонування. Приклади наведемо з підручників «Гістологія людини» [1] і «Нормальна фізіологія» [2], якими користуються студенти одного курсу. «Перша (соматична нервова система) забезпечує *і н е р в а ц і ю* всього тіла, крім внутрішніх органів, судин та залоз, остання (автономна центральна система) *і н е р в у є* означені органи [1, С.128]. - у таблиці «Класифікація нервових волокон» читаємо «... еферентні (*і н н е р в а ц і я* скелетних м'язів [2, С.131]. Гормони супраоптичних та паравентрикулярних ядер ... опускаються у задню частку *г і н о ф і з у*» [1, С.207] - «Задня частка *г і н о ф і з а* перебуває в тісному морфологічному зв'язку з гіпоталамусом» [2, С.202].

Під час користування такими підручниками у студентів, природно, виникає проблема не тільки фактичного засвоєння матеріалу, а й вибору правильного терміна, його розуміння, що, безумовно, знижує якість навчання.

Навіть така незначна кількість прикладів свідчить про необхідність унормування термінології й створення єдиного нормативного словника. Бо такий словник став би підґрунтям навчального комплексу, допоміжним засобом, який дозволяє розширити розуміння терміна, уточнити його місце в терміносистемі.

Таким чином, стан медичної термінології, невпорядкованість словникового складу вимагають подальшого дослідження і класифікації медичних термінів, подання їх у вигляді єдиної впорядкованої системи, яка б відповідала сучасним вимогам медичної науки й термінотворення.

1. Луцук О.Д., Іванова А.Й., Кабак К.С. Гістологія людини. - Львів: Мир, 1993. - 398с. 2. Нормальна фізіологія. За редакцією проф. В.І.Філімонова. - К.: Здоров'я, 1994. - 607с. 3. Російсько-Український Медичний Словник. - К.: Триада, 1994. - 186с. 4. Російсько-український словник наукової термінології. Біологія. Хімія. Медицина. -К.: Наукова думка, 1996. - 660с. 5. Український правопис. 5-е видання. - К.: Наукова думка, 1996. - 236 с. 6. Усатенко О.К. Російсько-український словник медичної термінології. - К.: Наукова думка, 1996, - 464с. 7. Червяк Г.І., Захараш М.П. Російсько-український медичний словник. - К.: Генеза, 1997, - 617с.